

Kronika

Vad republikanerna har för sig i senaten vet Gud allena. Men Lars Fimmerstad begriper inte det kristna i hanteringen.

Bill och teologin

Det som upprör mig mest med den pågående riksriktningen mot president Bill Clinton är inte den nya vädningen av presidentens Åk. Det är att hela tillställningen är så okristlig. Ironiskt nog är det den amerikanska kristna högern som lett greppet mot presidenten. Jag är medveten om att bibeltolkningarna är många och att det ryms många riktningar inom riktendomen.

I min Faders hus äro många boningar. (Johannes 14:2)

och finns centrala partier i Kristi förkunnelse som inte är förhandlingsbara för en kristen. Vissa yttranden av Honom är så stinkta och hänger så logiskt samman med förkunnelsens ära och allmänna tendens att inte den mest förhärjade advokaten kan slingra sig förbi dem.

Dömen icke, så varden I icke döme; fördomen icke, så skolen I icke bliva fördoma. Föråtten och eder ska bliva förlåtet. (Lukas 6:37)

et är inte ett Ord som man lättsinnigt tar sig förbi. Innebörden glasklar. Domen tillkommer Herren, inte oss människor. Det finns partier i Skriften som sentida människor velat relativisera, mumlande att man "måste se Bibeln i sitt historiska sammanhang" och slikt tvetungat tal. Må så vara, men detta Ord står över tid och rum, det är en glasklar order.

I den i Förkunnelsen så centrala scenen med äktenskapsryterskan säger Han till yttermera visso:

Vilken av eder utan synd är, han kaste första stenen. (Johannes 8:7)

är finns inget utrymme för undanflicker. Vilken republikansk damot kan så flagrant bryta mot sin kristna tro att han menar g vara utan synd? Innebörden är mycket tydlig. Dessutom är et kvickt formulerat. Genom alla avlagringar och sentida ompileringar framstår detta Ord som särdeles genuint, det är en gode predikantens välfunnna formulering. Nog förefaller mig riksriktningsförandet mot president Clinton i rid med den Kristna Läran. Men det ankommer inte mig att öma i denna sak. Vi vet vem.

ett annat ur kristensynvinkel mycket märkligt förhållande är i de huggormars avföda som i den amerikanska senaten kastar en säger sig försvara *Christian Family Values*. Förgäves söker en troende i evangelierna efter familjevärden. Kristus är även å denna punkt tydlig. Han uppmanar sina lärjungar att sälja på ägodelar och lämna sina familjer för att komma med onom och hinka vin med grabbarna. Nog förekommer en och annan dam i det illustra sällskapet. Maria Magdalena har en arriär bakom sig som lägger Monica Lewinsky i skuggan. Under sitt första årtusende var kyrkan mycket tydlig i sin inställning till familjen: Den var ett nödvändigt ont som grymmande godtogets för att garantera släktets fortbestånd. Bäst var dock t leva i Kristi och hans lärjungars efterföljd i en andlig kärleks-emenskap, i celibat med andra kristna, helst i ett kloster. Att dessa människor kallade sig bröder och systrar var en fingerisning om, att sedan Kristi lära blivit människorna beskärd, äldre andra regler för gemenskap i samhällen än kärnfamiljens. Först på 1100-talet, när en allmänt omvittnad förfallsperiod i yrkans historia inleddes, godtar Kyrkan att viga män och kvinnor om envisas med att leva tillsammans och skaffa barn, ett av långa främmande tillskott i strid med Skriftens anda och bokstav. Men - som sagt - vem är jag att öma? Men en broderlig maning till de om kallar sig kristna i den amerikanska senaten att slå in på Den Rätta vägen, vill jag ge i all kristlighet.

5 februari 1999

LARS FIMMERSTAD

Den onde avvikaren

Kan en aldrig så bisarr person anses skyldig utan bevis? Per-Olof Bolander menar att Lindeberg i huvudsak har rätt i sitt försvar av läkarna.

Vetenskapsjournalisten Per Lindeberg fick 1994 ett stipendium för att studera mediabevakningen av ett brottmål. Han valde det beryktade styckmordsmålet. Den ursprungliga frågeställningen kom under arbetets gång att underordnas en annan: Hade de två läkarna utsatts för ett justitiemord?

Rättsfall

Per Lindeberg
Döden är en man - Historien om obducenten och allmänläkaren
Fischer & Co, 1999

Det är nyttigt att ha tillkomsthistorien klar för sig när man tar del av resultatet, en imponerande och därtill spännande bok, men också problematisk. *Döden är en man* är en historia, som med eftertryck visar hur verkligheten överträffar dikten. Och den berättas mästerligt.

Men Lindeberg driver även två teser. Dels att läkarna A och H utsatts för ett justitiemord och med största sannolikhet är oskyldiga till anklagelserna om mord, styckning, incest och misshandel. Dels att massmedia spelade en för rättsprocessens förlopp avgörande och skadlig roll, först genom okritisk sensationsjournalistik, och i ett senare skede genom feministisk agitation som via kultursidorerna slog igenom i nyhetsrapporteringer.

Svagheten i *Döden är en man* är att författarens teser färgar av sig på hans historia. Ibland glider prosan nästan omärkbart över från att beskriva till att argumentera, när gränsen mellan fakta och tolkning borde ha markerats. Och boken skulle ha haft en riktig notapparat istället för de källhänvisningar som samlats gruppvís per kapitel.

Sensationslystnadens roll

Hur övertygande är Lindeberg? Mycket övertygande när det gäller den roll sensationsjournalistiken spelade. Skräckfiguren Obducenten skapades omedelbart efter anhöllandet av H i december 1984 och byggde till stor del på felaktigheter och lösa spekulationer, som vandrade mellan tidningarna och gång på gång plockades fram ur klipparkiverna för återanvändning.

Effekten var dubbelt destruktiv. Publiciteten riskerade att göra relevant information obrukbar då uppgiftsläckarna kunde antas påverkade av skrivnerierna. Risken fanns även att irrelevant eller direkt osann information uppträdde. Så skedde sannolikt också. I det åsiktsklimat där Obducenten accepterats som Ondska förkroppsligad blev det svårt att hävda rättssäkerheten. Påverkan är svår att bevisa. Lindeberg gör gällande att de senare rättsliga prövningarna influerades av en feministisk tolkning av fallet, kraftfullt formulerad av Hanna Olsson i först en debattartikel, därefter i boken *Catrine och rättvisan*.

Rättsläkarstationen i Solna, obducentens arbetsplats - föremål för en rad vandringsägnar i samband med styckmordsrättegången.

Men det kan trots allt ha varit frågan om två parallella processer, snarare än orsak och verkan.

Redogörelsen för hur målet användes för könspolitisk opinionsbildning har en given plats, både för att den illustrerar hur ett oklart rättsfall kan omvandlas till ett symboldrama utan plats för tvivel, och för hur behandlingen av de åtalade fick tjäna som kompensation för ett straff som distansen inte förmådde utmäta.

Svagheten är att författarens teser färgar av sig på hans historia. Ibland glider prosan nästan omärkbart över från att beskriva till att argumentera.

Visserligen betonade Olsson och andra att den döda kvinnan borde stå i centrum som symbolen för en förringad och våldförd kvinnlighet, men Gudheten är nu en gång aldrig lika mytmytlig som Ondska. Vid sidan av genusperspektivet fanns mer allmänt hållna analysförsök, som Per Svenssons hopkok i Expressen: "Kanske är det så att den som går genom livet som en död får liv först i närheten av de döda? Svaret på den frågan är antagligen nyckeln till den här processen."

Klichéerna lever vidare, även om de förlorat mycket av sin laddning. I sitt Sommar-program 1997 skojade Ebba Witt-Brattström om att de akademiker som motarbetar henne åtminstone inte gör som Obducenten och tar till kniven.

Illu sedd av polisen

Nå, men skuldfrågan då? Lindeberg visar att polisutredningen tidigt koncentrerades på rättsläkaren H, som redan var illu sedd inom polisen, där misstankar fanns om att han iscensatt hustruns självmord 1982. Kontakter med prostituerade, en anklagelse om misshandel och andra ofördelaktiga uppgifter framkom, men inget som knöt H till den döda kvinnan. Inte förrän incestutredningen mot läkaren A tog en oväntad vändning.

I går redovisade jag några av de underligheter och svagheter Lindeberg avslöjat i den kedja av vittnesmål som åtalet byggde på. Och det finns mycket mer i den vägen.

Skilda världar. Hanna Olsson anser att de etablerade skyddar sina egna. Per Lindeberg anser att allmänläkaren och obducenten är offer för ett justitiemord.

Till det svårbedömda i boken hör Lindebergs kritik mot Jovan Rajs som utfärdade obduktionsutlåtandet. Trätan mellan olika rättsmedicinska auktoriteter om stycknings-sätt och verktyg som användes blir dessutom något av ett stickspår.

Att visa på gravbrister i målet mot läkarna är en sak. Att hävda att de är oskyldiga är något annat. Så borde det kanske inte vara: Oskuld ska inte behöva bevisas. Ändå frågar man sig: Var de oskyldiga? Formulerat på annat sätt: Finns det bättre skäl att misstänka just läkarna A och H för att ha mördat och styckat Catrine da Costa än andra personer med möjlighet att begå brottet?

Obducentens personlighet

Per Lindeberg har starka argument för att svaret bör bli nej. Det kunde blivit än starkare om han inte lämnat en lucka. Läkaren H, av Expressen förvandlad till Obducenten, presenteras aldrig i helfigur. Hans intresse för prostitution, sadomasochism och extrema våldsfilmer, egenartade inslag i hans verksamhet som rättsläkare, frågetecken kring hustruns självmord - allt detta ger en oroväckande och obehaglig känsla, även sedan överdifterna rensats bort. Marie Söderqvist menade i SvD att Lindeberg försöker "göra om obducenten till en alldeles vanlig man, om än med ett visst intresse för 'avancerad sex'".

Jag uppfattar det snarare som att Lindeberg vill undvika att i Per Svenssons efterföljd skapa tveklaktiga psykologiska profiler. Det är begripligt, men det hade nog ändå varit bättre om han förmått sig att säga det rakt ut: H var en udda person med en dragning åt det makabra och det perversa. Var H så udda, hans dragning så stark, att man bara därför kan anse honom skyldig till styckmord? Jag tror inte det.

PER-OLOF BOLANDER